

სიღარიბის ტიპოლოგიზაციის პრობლემები: აბსოლუტური და ზომიერი სიღარიბე

არნანია-კეპულაძე თამილა – პროფესორი, ეკონომიკის დეპარტამენტი, აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ქუთაისი, საქართველო

კეპულაძე გიორგი – დოქტორანტი, ეკონომიკის დეპარტამენტი, აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ქუთაისი, საქართველო

Poverty Typology Problems: Absolute and Moderate Poverty

Arnania-Kepuladze Tamila – Professor, Department of Economics, Akaki Tsereteli State University, Kutaisi, Georgia

Kepuladze Giorgi – PhD Student, Department of Economics, Akaki Tsereteli State University, Kutaisi, Georgia

Abstract

Introduction and aim: The theoretical and empirical investigation of poverty has a protracting history that starts about two hundred years ago. Although inequality problem and division of a society into poor and rich tracing back to Plato's works. Despite a long-term history of existing, poverty investigation faces a lot of problems that need to be specified.

This work is directed at the deeper understanding of absolute poverty on the basis of subsistence minimum and on the clarification of its connection with moderate poverty.

Research methodology: The investigation of poverty issue is based on the multi-disciplinary approach and proceeds from several perspectives. Given study is based on the general theoretical methods such as abstraction, dialectical method, analysis-synthesis, scientific classification, comparative analysis and modeling method.

Results and implications: This paper accounts different levels of absolute poverty on the ground of the division of subsistence minimum (M) into two elements – minimal physiological requirements which is presented through minimum food basket (C), and minimal social requirements (H) or $M=C+H$.

To specify the proportion between food basket and subsistence minimum, a "food basket-subsistence minimum proportion index" (k) is used. The index defines the share of food basket (C) in subsistence minimum (M). Therefrom $C = kM$.

From the above reasoning the paper distinguishes three levels (structural elements) of an internal structure of absolute poverty:

- *Extreme destitution* (E) – it is a situation when individuals or groups (homeless, stray and others) are in social and economic exclusion and their monetary income tends to zero ($E \rightarrow 0$).
- *Destitution* (D) - is a situation, when individuals, groups or households do not have the ability to satisfy the minimum physiological needs, they constantly feel hungry, and their income and consumption is lower than minimum food basket (C): $D < C$ or $D < kM$. Inasmuch as in Georgia, the share of food basket in the subsistence minimum is 70%, the index (k) equals 0.7. Therefore $C = 0,7M$ and $D < kM$.
- *Extreme Need* (N) – is a medium level of poverty and expresses a situation when individuals, groups or households in a minimal level satisfy basic physiological requirements (C) and do not feel hungry but cannot satisfy social requirements (H). This element of an absolute poverty is shaped on the food basket's level $N = kM$ or $N = C$.
- *Need* (S) - is a situation, when individuals, groups or households satisfy their physiological requirements (C) and partly or fully satisfy social requirements (H): $kM < S \leq M$ or $C < S \leq M$ but their income and total consumption do not exceed a subsistence minimum (M).

Moderate poverty is considered as a situation where the individual's and household's income and consumption are few (n) times higher than the cost of the food basket, but cannot reach the lowest level of the welfare: $nC < P$.

Conclusion: The structural elements of absolute poverty, as well as moderate poverty, could be considered as different lines of poverty. Such viewpoint corresponds to poverty multiple lines theory.

The absolute poverty has own internal structure that includes *Extreme destitution* (E), *Destitution* (D), *Extreme Need* (N), and *Need* (S). Therefore absolute poverty is considered as a multidimensional phenomena that along to moderate poverty defines different levels of poverty.

Keywords: poverty, absolute poverty, moderate poverty, destitution, need.

აბსტრაქტი

შესავალი და კვლევის მიზანი: სიღარიბის თეორიულ და ემპირიულ კვლევას გააჩნია საკმაოდ ხანგრძლივი ისტორია, რომელიც იღებს სათავეს დაახლოებით ორი ასეული წლის წინ. თუმცა, უთანასწორობის და საზოგადოების ღარიბებსა და მდიდრებზე დაყოფის პრობლემას ეხებოდა ჯერ კიდევ პლატონი თავის შრომებში. მიუხედავად არსებობის ხანგრძლივი ისტორიისა, სიღარიბის კვლევა მრავალ სირთულეს უპირისპირდება და მოითხოვს დაზუსტებას.

მოცემული ნაშრომი მიმართულია აბსოლუტური სიღარიბის შინაგანი სტრუქტურის საარსებო მინიმუმის საფუძველზე შესწავლასა და ზომიერ სიღარიბესთან მისი კავშირის დაზუსტებაზე.

კვლევის მეთოდოლოგია: მოცემული კვლევა ეფუძნება აბსტრაქციის მეთოდს, დიალექტიკურ მეთოდს, ანალიზისა და სინთეზის მეთოდს, სამეცნიერო კლასიფიკაციისა და სისტემატიზაციის მეთოდს, შედარებითი ანალიზის მეთოდს.

შედეგები და იმპლიკაციები: მოცემული ნაშრომი განიხილავს აბსოლუტური სიღარიბის შინაგან სტრუქტურას საარსებო მინიმუმის (M) ორი შემადგენელი ელემენტის - მინიმალური ფიზიოლოგიური მოთხოვნილებების (რომელიც ეფუძნება სასურსათო კალათას) (C) და მინიმალური სოციალური მოთხოვნილებების (H) საფუძველზე ანუ $M=C+H$.

საარსებო მინიმუმში სასურსათო კალათის წილის განსაზღვრის მიზნით შემოვიღეთ "სასურსათო კალათა-საარსებო მინიმუმის პროპორციის კოეფიციენტი" (k), რომლის მეშვეობით განვსაზღვრეთ თანაფარდობა სასურსათო კალათასა (C) და საარსებო მინიმუმს (M) შორის: $C = kM$.

ზემოდაღნიშნულიდან გამომდინარე, მოცემულ ნაშრომში გამოყოფილია აბსოლუტური სიღარიბის შიდა სტრუქტურის შემდეგი ოთხი დონე (ელემენტები):

- *უკიდურესი სიღატაკე* (E) - წარმოდგენილია იმ ადამიანებით, ადამიანთა ჯგუფებით ან შინამეურნეოებებით, რომლებიც იმყოფებიან სოციალური იზოლაციის, სოციალური ექსკლუზიის (გარიყვის) მდგომარეობაში და რომელთა შემოსავალი და მოხმარება სასურსათო კალათაზე ნაკლებია და ნულისკენ მიისწრაფვის ($C>E\rightarrow 0$).
- *სიღატაკე* (D) - არის სიტუაცია, როდესაც პიროვნების (ადამიანთა ჯგუფის, კონკრეტული რეგიონის მოსახლეობის) შემოსავალი და, მაშასადამე, მოხმარება ვერ უზრუნველყოფს სასურსათო კალათით გათვალისწინებული მინიმალური ფიზიოლოგიური მოთხოვნილებების დაკმაყოფილებას, ანუ $D < C$ ან $D < kM$.
- *უკიდურესი გაჭირვება* (N) - ეს არის სიღარიბის საშუალო დონე, როცა ადამიანის, ადამიანთა ჯგუფის, კონკრეტული რეგიონის მოსახლეობის შემოსავალი და მოხმარება შეესაბამება ფიზიოლოგიურ მოთხოვნილებების დაკმაყოფილებას ანუ უტოლდება სასურსათო კალათის მოცულობას, მაგრამ ხელმიუწვდომელი რჩება სოციალური მოთხოვნილებების დაკმაყოფილება, ანუ $N = kM$ ან $N = C$.
- *გაჭირვება* (S) განიხილა, როგორც ისეთი მდგომარეობა, როდესაც ადამიანის შემოსავალი და მოხმარება სასურსათო კალათაზე მეტია, მაგრამ არ აღემატება საარსებო მინიმუმს ანუ $kM < S \leq M$ ან $C < S \leq M$.

ზომიერი სიღარიბე (P) განსაზღვრულია, როგორც სიტუაცია, როცა ინდივიდის ან შინამეურნეობის შემოსავალი და მოხმარება რამოდენიმე (n) ჯერ აღემატება სასურსათო კალათის ღირებულებას, მაგრამ ვერ აღწევს კეთილდღეობის უდაბლეს დონეს (W): $nC < P < W$.

დასკვნა: აბსოლუტური სიღარიბის სტრუქტურული ელემენტები ისევე, როგორც ზომიერი სიღარიბე, შეიძლება იყოს განხილული, როგორც სიღარიბის განსხვავებული ზღვრები. ასეთი მიდგომა ემთხვევა სიღარიბის მრავალი ზღვრის (სიღარიბის ზღვართა სიმრავლის) არსებობაზე დაფუძნებულ შეხედულებებს.

აბსოლუტურ სიღარიბეს გააჩნია შინაგანი სტრუქტურა, რომელიც მოიცავს უკიდურეს სიღატაკეს (E), სიღატაკეს (D), უკიდურეს გაჭირვებას (N) და გაჭირვებას (S). ამის გამო აბსოლუტური სიღარიბე განიხილება, როგორც მრავალგანზომილებიანი მოვლენა, რაც ზომიერი სიღარიბესთან ერთად განსაზღვრავს სიღარიბის განსხვავებულ დონეებს (ზღვრებს).

საკვანძო სიტყვები: სიღარიბე, აბსოლუტური სიღარიბე, ზომიერი სიღარიბე, სიღატაკე, გაჭირვება.

სიღარიბის პრობლემის კვლევა უკავშირდება რიგ სირთულეებს, რომელთა წინაშე დგებიან მეცნიერები აღნიშნული პრობლემის შესწავლის დროს.

მოუხედავად იმისა, რომ უკანასკნელი სამი ათწლეულის განმავლობაში სიღარიბის კვლევასთან დაკავშირებით დაგროვდა დიდი რაოდენობის თეორიული და ემპირიული მასალა, შემუშავებულ იქნა ფართო მეცნიერული ლიტერატურა, მრავალი საკითხი კვლავინდებურად დღის წესრიგში დგას და მოითხოვს დაზუსტებას. ამ საკითხთა შორის არის სიღარიბის ზღვრების რაოდენობის დადგენის პრობლემა.

მოცემული კვლევა მიმართულია საარსებო მინიმუმის საფუძველზე აბსოლუტური სიღარიბის შინაგანი სტრუქტურისა და ზომიერი სიღარიბის შესწავლაზე და აქედან გამომდინარე, სიღარიბის ზღვრების რაოდენობის დადგენაზე.

* * *

მეცნიერულ და ნორმატიულ ლიტერატურაში გამოყოფენ სიღარიბის განსხვავებულ სახეებს, რომელთა შორის აბსოლუტური, ფარდობითი და ზომიერი სიღარიბე წარმოადგენენ სიღარიბის საბაზისო (ძირითადი) ტიპოლოგიზაციის საფუძველს [9, გვ.20].

სიღარიბის კვლევისას მეცნიერ-ეკონომისტები, სოციოლოგები და პოლიტიკურ მეცნიერებთან წარმომადგენლები, პოლიტიკოსები და საჯარო მოხელეები ყველაზე ხშირად ამახვილებენ ყურადღებას აბსოლუტურ სიღარიბეზე, რომელიც სიღარიბის სხვა სახეებთან შედარებით ისტორიულად ყველაზე ადგილი ადმოიკენდა და ყველაზე ადრე მიიპყრო მეცნიერთა და პოლიტიკოსთა ყურადღება. აბსოლუტური სიღარიბე განიხილება, როგორც სიღარიბის უკიდურესი ფორმა და სიღარიბის მეტად რთულად დასადგენი სახე. ამასთან, სიღარიბის ამ ნაირსახეობას, როგორც წესი, არ მოჰყვება რაიმე სირთულე განსაზღვრასთან დაკავშირებით. თუმცა სამეცნიერო ლიტერატურაში არსებული შეხედულებების ანალიზმა გვიჩვენა, რომ არსებობს აბსოლუტური სიღარიბის ვიწრო და ფართო გაგება.

ვიწრო გაგებით აბსოლუტური სიღარიბე გამომდინარეობს იქედან, არის თუ არა ადამიანი მშვიერი ან თუ რამდენად არის ის მშვიერი.

მაგრამ მსოფლიო ბანკი და სიღარიბის პრობლემის კვლევით დაკავებული მეცნიერთა უმრავლესობა ეფუძნებიან აბსოლუტური სიღარიბის ფართო გაგებას და განიხილავენ მას, როგორც მდგომარეობას, როდესაც ადამიანები მოკლებულნი არიან ძირითად მოთხოვნილებებს არა მარტო საკვებში, არამედ სუფთა წყალში, სანიტარულ პირობებში, ჯანდაცვაში, თავშესაფარი და ინფორმაციაში [9, გვ.20].

აბსოლუტური სიღარიბე (absolute poverty), რომელსაც აგრეთვე უწოდებენ უკიდურეს სიღარიბეს (**Extreme poverty**) [9, გვ.20] ან „საარსებო სიღარიბეს“ (**subsistence poverty**) [5, გვ. 181], განისაზღვრება, როგორც მდგომარეობა, რომლის პირობებში ინდივიდს, ინდივიდთა ჯგუფს ან შინამეურნეობას თავისი შემოსავლით არ შეუძლიათ დაიკმაყოფილონ საბაზისო ანუ ყველაზე აუცილებელი და ელემენტარული მოთხოვნილებები საკვებში, ტანსაცმელში, საცხოვრებელში, სიტბოში ანუ დაიკმაყოფილონ ბიოლოგიური გადარჩენისათვის არსებული მინიმალური მოთხოვნილებები [5, გვ.181; 9, გვ.20; 10, გვ.151; 14].

აბსოლუტური სიღარიბის კრიტერიუმები არ არის დამოკიდებული ადამიანის ცხოვრების ადგილზე და კონკრეტულ ისტორიულ პერიოდზე, ვინაიდან განპირობებულია ადამიანის ბიოლოგიური საჭიროებებით. ამასთან, აბსოლუტური სიღარიბე განიხილება, როგორც მოვლენა, რომელიც დამახასიათებელია მხოლოდ განვითარებად ქვეყნებისათვის [9, გვ.20].

აბსოლუტური სიღარიბე არ არის ერთგანზომილებიანი სიდიდე და მასში შეიძლება გამოიყოს ცალკეული შემადგენელი ელემენტები ანუ აბსოლუტურ სიღარიბეს გააჩნია საკუთარი შინაგანი სტრუქტურა.

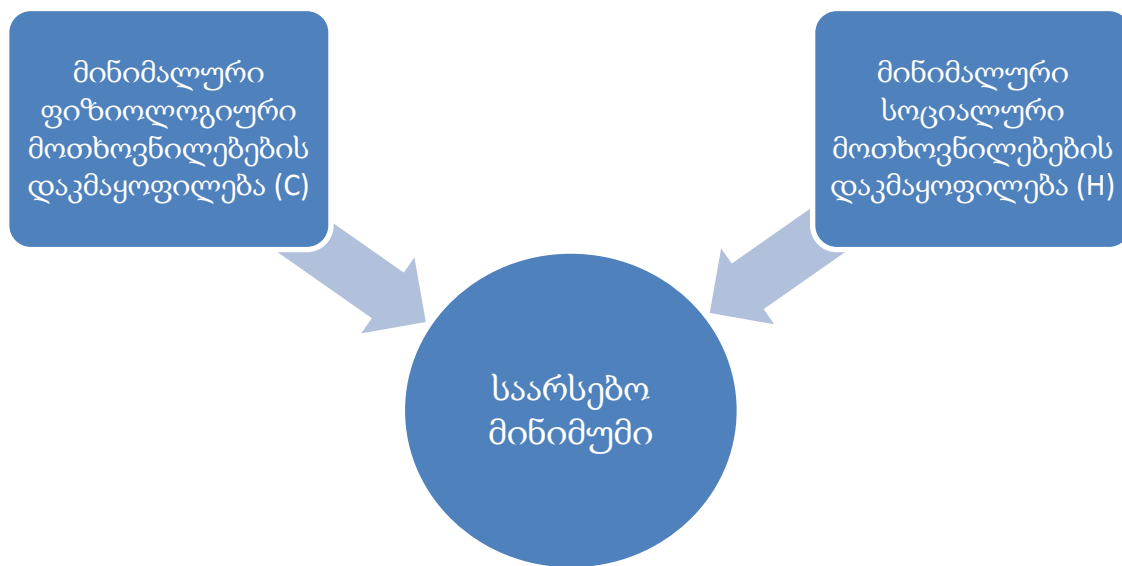
ზოგიერთი ავტორის შეხედულებათა თაბახმად [12], აბსოლუტურ სიღარიბის სტრუქტურაში გამოიყოფა სილატაკე, ანუ „ყველაზე ღრმა და მწვავე სიღარიბე“; გაჭირვება, ანუ საშუალო სიმწვავის სიღარიბე და ზომიერი სიღარიბე, ანუ არასაკმარისი მატერიალური უზრუნველყოფა.

ამგვარი მიდგომიდან გამომდინარე, ზომიერი სიღარიბე წარმოდგენილია აბსოლუტური სიღარიბის შემადგენელ ნაწილად, რაც წინააღმდეგობაში მოდის მსოფლიო ბანკის მიერ აბსოლუტური და ზომიერი სიღარიბის დეფინიციებთან, რომლებიც განიხილავენ აბსოლუტურ და ზომიერ სიღარიბეს, როგორც სიღარიბის განსხვავებულ სახეებს. ამასთან, აბსოლუტური სიღარიბის ისევე, როგორც ზომიერი სიღარიბის სტრუქტურაში ცალკეული შემადგენელი ელემენტების გამოყოფა მართებულად მიგვაჩნია, თუმცა მოითხოვს გარკვეული დაზუსტებებისა და კორექტირების შეტანას.

ვინაიდან აბსოლუტური სიღარიბის რაოდენობრივი განსაზღვრა ეფუძნება სასურსათო კალათასთან და საარსებო მინიმუმთან მოსახლეობის (ცალკეული ინდივიდების ან/და შინამეურნეობების, კონკრეტული რეგიონის მოსახლეობის) შემოსავლებისა და მოხმარების შედარებას [6; 10, გვ.151, 172], სწორედ ასეთ მიდგომას დავეფუძნებით მოცემულ კვლევაში აბსოლუტური სიღარიბის შინაგანი სტრუქტურისა და ზომიერი სიღარიბის განსაზღვრისას.

აღსანიშნავია, რომ საარსებო მინიმუმის საფუძველზე დგინდება სიღარიბის ზღვარი [10, გვ.151]. ამასთან, ჩვენის აზრით, აბსოლუტური სიღარიბის შინაგანი სტრუქტურიდან გამომდინარე, საარსებო მინიმუმის საფუძველზე აბსოლუტური სიღარიბის ფარგლებში შეიძლება დადგინდეს არა ერთი, არამედ სიღარიბის რამოდენიმე ზღვარი.

სქემა 1: საარსებო მინიმუმის სტრუქტურა

წყარო: შედგენილია ავტორის მიერ [2] საფუძველზე

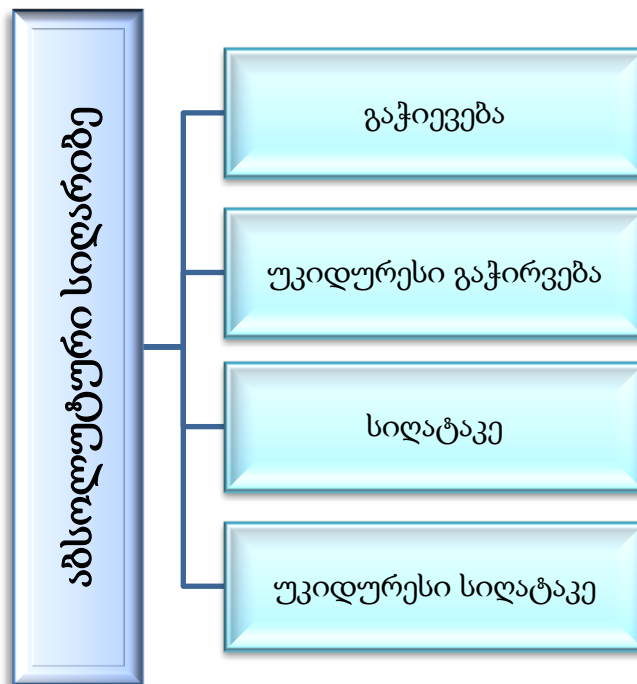
ცნობილია, რომ საარსებო მინიმუმი წარმოადგენს ადამიანის ორგანიზმის ფუნქციონირებისა და მისი ჯანმრთელობის შენარჩუნებისათვის საკმარისი სასურსათო და არასასურსათო საქონლისა

და მომსახურების მინიმალურ ღირებულებით მაჩვენებელს. საქართველოს “საარსებო მინიმუმის გაანგარიშების წესის შესახებ” კანონის თანახმად, „საარსებო მინიმუმი არის ერთ მოსახლეზე სამომხმარებლო საქონლის ღირებულებითი გამოხატულება, რომელიც ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების დონის შესაბამისად უზრუნველყოფს ადამიანის მინიმალური ფიზიოლოგიური და სოციალური მოთხოვნილებების დაკმაყოფილებას“ [2, მუხლი 1]. სხვაგვარად შეიძლება ითქვას, რომ საარსებო მინიმუმი (M) მოიცავს ორ ელემენტს - მინიმალურ ფიზიოლოგიურ მოთხოვნილებების (C) დაკმაყოფილებას და მინიმალურ სოციალურ მოთხოვნილებების (H) დაკმაყოფილებას ანუ $M=C+H$ (იხ.სქემა 1):

მინიმალური ფიზიოლოგიური მოთხოვნილებები წარმოადგენს სასურსათო პროდუქტების მინიმალურ ნაკრებს, რომელიც უზრუნველყოფს ადამიანის ფიზიკურ არსებობას და მისი ორგანიზმის ნორმალურ ფუნქციონირებას, ხოლო მინიმალური სოციალური მოთხოვნილებები წარმოადგენს არასასურსათო საქონლისა და მომსახურების მინიმალურ ნაკრებს და უზრუნველყოფს პიროვნების ძირითად სოციალურ და კულტურულ მოთხოვნილებებს [11, გვ.60].

საარსებო მინიმუმი დგინდება მინიმალური სამომხმარებლო კალათას საფუძველზე, რომელიც მოიცავს სასურსათო კალათას და არასასურსათო საქონელსა და მომსახურებას. თავის მხრივ სასურსათო კალათა (ანუ კვების პროდუქტების განსაზღვრული ნორმატიული კალათა) [1, გვ.8; 2; 3] შედგება ენერგიაზე და ძირითად საკვებ ნივთიერებებზე ადამიანის ფიზიოლოგიურად აუცილებელი მოთხოვნილებების დასაკმაყოფილებელი საკვები პროდუქტების ოპტიმალური ჩამონათვალისაგან. ეს ჩამონათვალი დგინდება გაერთიანებული ერების ორგანიზაციასთან არსებული გაერთიანებული კომიტეტის FAO/WHO რეკომენდაციების საფუძველზე [2, თავი I, მუხლი 1; 3, თავი I, მუხლი 1]. საარსებო მინიმუმის ღირებულებაში სასურსათო ხარჯების წილი საქართველოში განისაზღვრება

ქემა 2: აბსოლუტური სიღარიბის შინაგანი სტრუქტურა

წყარო: შედგენილია ავტორის მიერ.

70%-ით, შესაბამისად, არასასურსათო ხარჯების წილი განისაზღვრება 30%-ით [4]. სხვა ქვეყნებში ეს თანაფარდობა შეიძლება იყოს მნიშვნელოვნად განსხვავებული და რაც უფრო მდიდარია ქვეყანა, შინამეურნეობა ან ადამიანი, მით ნაკლებია სასურსათო ხარჯებისა და, მაშასადამე, მოხმარების წილი ხარჯებისა და მოხმარების საერთო მოცულობაში.

აბსოლუტურ სიღარიბეზე უფრო სრულყოფილი წარმოდგენის შესაქმნელად მიზანშეწონილად მიგვაჩნია ისეთი ელემენტების (დონეების) გამოყოფა, როგორცაა უკიდურესი სიღატაკე, სიღატაკე, უკიდურესი გაჭირვება და გაჭირვება.

ამგვარი მიდგომიდან გამომდინარე, აბსოლუტური სიღარიბის შინაგან სტრუქტურაში შეიძლება გამოყოფილ იქნას სხვადასხვა სტრუქტურული ელემენტები, რომლებიც წარმოადგენენ სიღარიბის განსხვავებულ დონეებს და, მაშასადამე, შეიძლება იყოს განხილული, როგორც სიღარიბის განსხვავებული ზღვრების საფუძველი (იხ. სქემა 2).

უკიდურესი სიღატაკე წარმოდგენილია იმ ადამიანებით, ადამიანთა ჯგუფებით ან შინამეურნეობებით, რომლებიც იმყოფებიან სოციალური იზოლაციის, სოციალური ექსკლუზიის (გარიყვის) მდგომარეობაში და რომლებიც მოკლებულნი არიან ყოველგვარ შემოსავალს, სოციალურ რესურსებს, მყარ სოციალურ კავშირებს, რომლებმაც დაკარგეს სოციუმში ცხოვრების უნარ-ჩვევები, ვერ ან/და არ იზიარებენ სოციუმში არსებულ ელემენტალურ ფასეულობებს. მათ ფაქტიურად შეწყვიტეს სწრაფვა საკუთარი სოციალური მდგომარეობის გაუმჯობესებისაკენ და მხოლოდ ამწუთიერი გადარჩენის პრობლემით არიან დაკავებული.

უკიდურესი სიღატაკე (E) - ეს არის სიღატაკის უძლიერესი, ზღვრული (მარგინალური) ფორმა. უკიდურეს სიღატაკეში მყოფ ადამიანთა შემოსავლები და მოხმარება სასურსათო კალათაზე ნაკლებია და ნულისკენ მიისწრაფვის:

$$C > E \rightarrow 0, (1.1.)$$

სადაც E - არის უკიდურესი სიღატაკე, C - სასურსათო კალათა.

შემოსავლების უქონლობის ან მათი კატასტროფული შემცირების გამო, ახლობლების ან არ არსებობის, ან მათ მხრიდან დახმარების გაწევის შეუძლებლობის გამო, უკიდურეს სიღატაკეში მცხოვრები ადამიანები (უსახლკაროები, მაწანწალა და სხვ.) თავის გადასარჩენად შეიძლება მიმართონ მათხოვრობას ან სხვა ასოციალურ ქმედებებს.

სიღატაკე არის სიტუაცია, რომლის დროს ადამიანს არ გააჩნია საშუალება დაიკმაყოფილოს მინიმალური ფიზიოლოგიური მოთხოვნილებები და მუდმივად განიცდიან შიმშილს.

ვინაიდან სიღატაკე წარმოადგენს აბსოლუტური სიღარიბის მეორე უკიდურესს ფორმას, უფრო მიზანშეწონილი იქნება სიღატაკის განსაზღვრა არა საარსებო მინიმუმის, არამედ მინიმალური სასურსათო კალათის საფუძველზე. ამრიგად, **სიღატაკე** არის სიტუაცია, როდესაც პიროვნების (ადამიანთა ჯგუფის, კონკრეტული რეგიონის მოსახლეობის) შემოსავალი და, მაშასადამე, მოხმარება ვერ უზრუნველყოფს სასურსათო კალათით გათვალისწინებული მინიმალური ფიზიოლოგიური მოთხოვნილებების დაკმაყოფილებას, რის გამო ადამიანები მოკლებულნი არიან ცხოვრებისათვის საჭირო ელემენტარულ პირობებს და მუდმივ შიმშილს განიცდიან.

ამგვარი განმარტებიდან გამომდინარე, მიზანშეწონილად მიგვაჩნია სიღატაკის (D) განსაზღვრა შემდეგი უთანასწორობით:

$$D < C, (1.2.)$$

სადაც, D - სიღატაკე; C - სასურსათო კალათა.

საარსებო მინიმუმში სასურსათო კალათის წილის განსაზღვრის მიზნით შემოვიღებთ "სასურსათო კალათა-საარსებო მინიმუმის პროპორციის კოეფიციენტს" (k), რომლის მეშვეობით განვსაზღვრავთ თანაფარდობას სასურსათო კალათასა (C) და საარსებო მინიმუმს (M) შორის:

$$C = kM, (1.3.)$$

სადაც, M - საარსებო მინიმუმი, k (0<k<1) - კოეფიციენტი, რომელიც განსაზღვრავს სასურსათო კალათის წილს საარსებო მინიმუმში, C - სასურსათო კალათა.

აქედან, სილატაკე შეიძლება განვსაზღვროთ აგრეთვე შემდეგი ფორმულით:

$$D < kM, (1.4.)$$

სადაც, D - სილატაკე; M - საარსებო მინიმუმი; k - კოეფიციენტი, რომელიც განსაზღვრავს სასურსათო კალათის წილს საარსებო მინიმუმში;

ვინაიდან საქართველოში საარსებო მინიმუმის ღირებულებაში სასურსათო ხარჯების წილი შეადგენს 70%-ს (k=0,7), სასურსათო კალათა (C) განისაზღვრება C=0,7M საქართველოს პირობებისთვის ეს უთანასწორობა იღებს შემდეგ სახეს:

$$D < 0,7M, (1.5.)$$

პოზიტიური მიდგომს საფუძველზე¹ შეიძლება განვსაზღვროთ სილატაკის ფარგლები საქართველოში (იხ.ხცრილი 1):

ცხრილი 1: სილატაკის ფარგლები საქართველოში

	2016 წლის ივნისი (M, ლარი)	2017 წლის ივნისი (M, ლარი)	სასურსათო კალათა (C, ლარი)		სილატაკე (D < C, ლარი)	
			2016 წელი	2017 წელი	2016 წელი	2017 წელი
საშუალო მომხმარებლის საარსებო მინიმუმი	139,1	154,4	97,37	108,08	< 97,37	< 108,08
საშუალო ოჯახის საარსებო მინიმუმი	263,5	292,4	184,45	129,15	< 184,45	< 129,15

წყარო: შედგენილია და გაანგარიშებულია ავტორის მიერ საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მონაცემების საფუძველზე

უკიდურესი გაჭირვება ეს არის სიღარიბის საშუალო დონე, რომელიც განისაზღვრება, როგორც სიტუაცია, რომლის დროს ადამიანები (ადამიანთა ჯგუფი/ჯგუფები, კონკრეტული რეგიონის მოსახლეობა) მინიმალურ დონეზე იკმაყოფილებენ საკუთარ ძირითად, ყველაზე მარტივ ფიზიოლოგიურ მოთხოვნილებებს და არ განიცდიან შიმშილს, მაგრამ ვერ ახერხებენ სოციალური მოთხოვნილებების დაკმაყოფილებას. სხვაგვარად რომ ვთქვათ, გაჭირვება არის ისეთი მდგომარეობა, როდესაც ადამიანის შემოსავალი და მოხმარება შეესაბამება ფიზიოლოგიურ მოთხოვნილებების დაკმაყოფილებას ანუ უტოლდება სასურსათო კალათის მოცულობას, მაგრამ ხელმიუწვდომელი რჩება სოციალური მოთხოვნილებების დაკმაყოფილება.

თუ მივუსადაგებთ ზემოდ გამოყენებულ მიდგომას, უკიდურესი გაჭირვება (N) შეიძლება განვსაზღვროთ შემდეგი განტოლებით:

$$N = kM, (1.6.)$$

¹ საქართველოში მიმდინარეობს ხანგრძლივი დებატები საარსებო მინიმუმის მოცულობასთან დაკავშირებით. ამ ნაშრომის ფარგლებში ჩვენ არ ვერთვებით ამ დისკუსიაში და საარსებო მინიმუმს ვიღებთ იმ ფორმით, როგორც ის არის მიწოდებული საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მიერ. ანუ კვლევის მოცემულ მონაკვეთში ვეფუძნებით არა ნორმატიულ, არამედ პოზიტიურ მიდგომას.

სადაც, N - გაჭირვება; M - საარსებო მინიმუმი; k - სასურსათო კალათის წილი საარსებო მინიმუმში;

kM - სასურსათო კალათა (C)

ან, სხვაგვარად,

$$N = C, (1.7.)$$

გაჭირვება - ეს არის ისეთი სიტუაცია, როდესაც დაკმაყოფილებას ექვემდებარება როგორც მინიმალური ფიზიოლოგიური მოთხოვნილებები, ასევე მთლიანად ან ნაწილობრივ კმაყოფილდება მინიმალური სოციალური მოთხოვნილებები. გაჭირვების პირობებში ადამიანები არ შიმშილობენ, ისინი საკმარისად იკვებებიან, თუმცა კვების რაციონი არ არის დაბალანსებული და ჯანმრთელობისათვის სარგებლობის თვალსაზრისით რაციონალური, მათ შეუძლიათ მეტ-ნაკლებად შეიძინონ ტანსაცმელი, ელემენტარულ დონეზე მიიღონ სამედიცინო მომსახურება და დაისვენონ [12; 13].

სხვაგვარად რომ ვთქვათ, გაჭირვება არის ისეთი მდგომარეობა, როდესაც ადამიანის შემოსავალი და მოხმარება სასურსათო კალათაზე მეტია, მაგრამ არ აღემატება საარსებო მინიმუმს. ამგვარი სიტუაცია შეგვიძლია გამოვსახოთ შემდეგი უთანასწორობით:

$$kM < S \leq M, (1.8.)$$

სადაც, S - გაჭირვება; M - საარსებო მინიმუმი; k - სასურსათო კალათის წილი საარსებო მინიმუმში; kM - სასურსათო კალათა (C)

ან, სხვაგვარად,

$$C < S \leq M, (1.9.)$$

ამასთან აღსანიშნავია, რომ სიღარიბის სტატუსის მინიჭება არ იფარგლება საარსებო მინიმუმით და ვრცელდება იმ ინდივიდებსა და შინამეურნეობებზე, რომელთა შემოსავალი რამოდენიმე ჯერ არ აღემატება სასურსათო კალათის ღირებულებას. ასე, აშშ-ის მოსახლეობის აღწერის ბიუროს (U.S. Census Bureau) თანახმად, სიღარიბის სტატუსი ენიჭება იმ პირებს, რომელთა შემოსავალი გადასახადების გადახდამდე სამჯერ არ აღემატება სასურსათო კალათის ღირებულებას [8]. დასაშვებად მიგვაჩნია, რომ ასეთ სიღარიბეს **ზომიერი სიღარიბე** ვუწოდოთ, მითუმეტეს, რომ ეს დაშვება არ ეწინააღმდეგება ზომიერი სიღარიბის მსოფლიო ბანკისა და მეცნიერულ ლიტერატურაში არსებულ შეხედულებებს [7; 9, p. 20].

ზომიერი სიღარიბის პირობებში ადამიანები და შინამეურნეობები იკმაყოფილებენ ძირითად მოთხოვნილებებს, მაგრამ მათთვის ხელმიუწვდომელი რჩება შედარებით უფრო მაღალი დონის მოთხოვნილებების დაკმაყოფილება, როგორცაა შვილებისთვის ხარისხიანი განათლების მიღება და მომავალისთვის დაზოგვის განხორციელება, არსებობის პირობების გაუმჯობესება და სხვ. ზომიერი სიღარიბე არ ხასიათდება მუდმივი ბრძოლით გადარჩენისათვის, მაგრამ წარმოადგენს მდგომარეობას, როცა ძალზე გართულებულია წინსვლა და რაიმე პროგრესის მიღწევა [7].

იმ შემთხვევაში, როდესაც ადამიანის ან შინამეურნეობის შემოსავალი და მოხმარება აღემატება ზომიერ სიღარიბეს, ასეთი ადამიანი ან შინამეურნეობა იმყოფება „არაღარიბ“ მდგომარეობაში და ასახავს კეთილდღეობის გარკვეულ დონეს².

ასეთი მდგომარეობა შეგვიძლია გამოვსახოთ ფორმულით

$$W > P, (1.10.)$$

² ვინაიდან ჩვენი საკვლევის თემა არის სიღარიბე, ჩვენ აქ არ განვიხილავთ კეთილდღეობის გრადაციას.

სადაც, P - ზომიერი სიღარიბე, I - შემოსავალი და მოხმარება, რომელიც შეესაბამება კეთილდღეობის გარკვეულ დონეს.

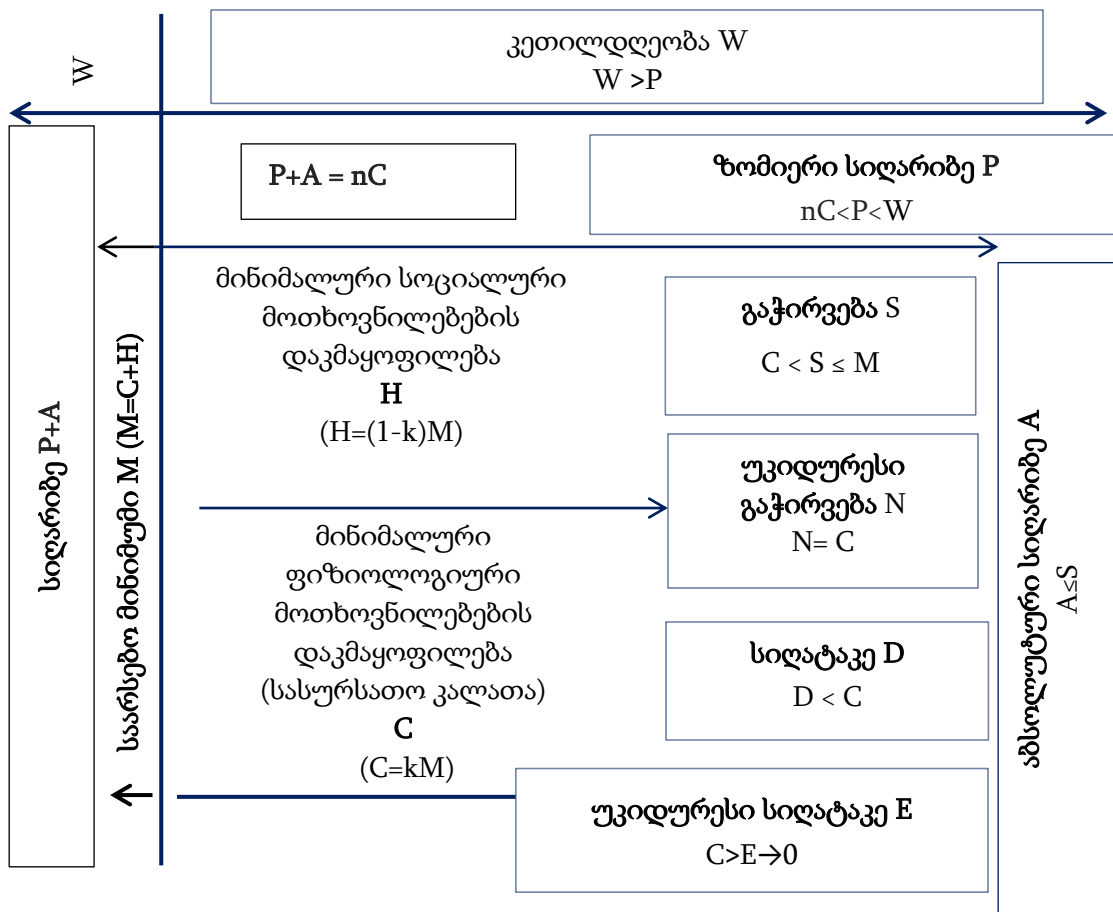
აქედან გამომდინარე, ზომიერი სიღარიბის (და ზოგადად სიღარიბის) ფარგლების განსაზღვრისათვის შეიძლება გამოვიყენოთ ფორმულა:

$$nC < P < W, (1.11.)$$

სადაც, P - ზომიერი სიღარიბე, C - სასურსათო კალათა, n - სასურსათო კალათის ჯერადობის კოეფიციენტი, რომელსაც განსაზღვრავს სახელმწიფო.

ანუ, ზომიერ სიღარიბეს ადგილი აქვს მაშინ, როცა ადამიანის ან შინამეურნეობის შემოსავალი და მოხმარება რამოდენიმე (n) ჯერ აღემატება სასურსათო კალათის ღირებულებას (C), მაგრამ რჩება საკმაოდ მწირი კეთილდღეობის (W) მიღწევისათვის.

სქემა 3: სიღარიბის დონეების განსაზღვრა საარსებო მინიმუმის საფუძველზე

წყარო: შედგენილია ავტორის მიერ

ამრიგად, საარსებო მინიმუმის საფუძველზე აბსოლუტური სიღარიბის განხილვისას გამოვლენილი იქნა სიღარიბის ამ სახის შინაგანი სტრუქტურის ისეთი ელემენტები, როგორცაა უკიდურესი სიღატაკე, სიღატაკე, უკიდურესი გაჭირვება და გაჭირვება, რაც ზომიერი სიღარიბესთან ერთად განსაზღვრავს სიღარიბის განსხვავებულ დონეებს.

აბსოლუტური სიღარიბის სტრუქტურული ელემენტები ისევ, როგორც ზომიერი სიღარიბე, შეიძლება იყოს განხილული, როგორც სიღარიბის განსხვავებული დონეები, რომელთა მიხედვით

შეიძლება განისაზღვროს სიღარიბის განსხვავებული ზღვრები. ასეთი მიდგომა ემთხვევა სიღარიბის მრავალი ზღვრის (სიღარიბის ზღვართა სიმრავლის) არსებობაზე დაფუძნებულ შეხედულებებს.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. მინიმალური ხელფასის პოლიტიკის შესაბამისობის შემოწმება საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური განვითარებისა და საერთაშორისო ვალდებულებების კრილში, ფრიდრიხ ებერტის ფონდის მხარდაჭერით, საქართველოს პროფესიული კავშირების გაერთიანება, საქართველოს სახალხო დამცველის ოფისი, 2016, http://www.fes-caucasus.org/fileadmin/Publications/2016/Studie_GEO.pdf
2. საქართველოს კანონი საარსებო მინიმუმის გაანგარიშების წესის შესახებ, ISBN 978-9941-0-8584-0, <https://www.matsne.gov.ge/ka/document/view/29824#!>
3. საკვებ ნივთიერებებსა და ენერჯიაზე ორგანიზმის ფიზიოლოგიური მოთხოვნილებებისა და საარსებო მინიმუმის განსაზღვრისათვის საჭირო სასურსათო კალათის შემადგენლობის ნორმებისა და ნორმატივების დამტკიცების შესახებ, საქართველოს მინისტრის ბრძანება N111/ნ, 08.05.2003. <https://www.matsne.gov.ge/ka/document/view/55534>
4. შრომისუნარიანი ასაკის მამაკაცის საარსებო მინიმუმის ღირებულების გაანგარიშების მეთოდი, საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური, http://www.geostat.ge/cms/site_images/_files/georgian/methodology/saaresebo%20minimumis%20gaangarish_eba.pdf
5. **Alcock Pete**, *Poverty and Social Exclusion*, <http://www.blackwellpublishing.com/alcock4e/about/c26.pdf>
6. **Choosing and Estimating a Poverty Line**, *Poverty Reduction and Equity*, The World Bank, <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTPOVERTY/EXTPA/0,,contentMDK:20242879~menuPK:435055~pagePK:148956~piPK:216618~theSitePK:430367,00.html>
7. **Harack Ben**, 2010, How do we define poverty?, Vision of Earth, October 2010, <https://www.visionofearth.org/news/how-do-we-define-poverty/>
8. **How is poverty** measured in the United States? Institute for Research on Poverty, <http://www.irp.wisc.edu/faqs/faq2.htm>
9. **Sachs D. Jeffrey**, 2005, *The End of Poverty: Economic Possibilities for Our Time*, The Penguin Press, New York, http://www.economia.unam.mx/cedrus/descargas/jeffrey_sachs_the_end_of_poverty_economic_possibilities_for_our_time__2006.pdf
10. **Анурин В. Ф., Кравченко А. И.**, 2010, *Социология: Учебник для вузов*, Мостка, Санкт-Петербург, <https://books.google.ge/books?id=NLJSL0O2F7UC&printsec=frontcover#v=onepage&q&f=false>
11. **Гинзбург А.И.**, 2009, *Статистика*, СПб.: Питер, ISBN 978-49807-342-2.
12. **Гордон Л.А.**, *Четыре рода бедности в современной России*, https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=5&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwjHypSAwJzVAhXCfhoKHdoWBj8QFghBMAQ&url=http%3A%2F%2Fjour.isras.ru%2Findex.php%2Fsocjour%2Farticle%2Fdownload%2F102%2F104&usg=AFQjCNHj2TH7HVWiH4FslAuqcc-Jp_UqVA
13. **Сакс Дж.Д.**, 2011, *Конец бедности. Экономические возможности нашего времени*, Пер. с англ. Н.Эдельмана. ISBN 978-5-93255-306-0, М.: Изд. Института Гайдара, - 424с. <http://padaread.com/?book=75470>, <http://uchebnik.online/biznes-shkola-besplatno/kto-takie-bednyie-gde-oni-42845.htm>
14. **Социология: в 3-ех томах: словарь по книге.**— М.: Социологический факультет МГУ им. М. В. Ломоносова. В. И. Добренъков, А. И. Кравченко. 2003-2004.